

บทที่ 5

การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 การสรุปผล

ในการวิจัยการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย:กรณีวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีศักยภาพในการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์มาดำเนินการวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงทางธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าและดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในท้องถิ่นๆ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ของประเทศไทย ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มผู้ผลิตผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ และศรีสะเกษ จำนวน 4 กลุ่มวิสาหกิจ คือ

- 1) วิสาหกิจชุมชนพัฒนาสตรีบ้านศรีฐาน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 48 หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าขิด ประเภทหมอน เบาะรองนั่ง ที่นอน และอื่นๆ
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำลำเซบาย ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 25/1 หมู่ 5 บ้านโสกสว่าง ตำบลหัวตะพาน อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าประเภทผ้าขาวม้า (ลายตาถ่อ)
- 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม(เสื่อเก็บ) บ้านเมืองน้อย ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 91 หมู่ 6 บ้านเมืองน้อย ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมมะเกลือ และผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น เสื่อเก็บ(เสื่อเอกลักษณ์) ของชนเผ่าส่วยในจังหวัดศรีสะเกษ)
- 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทอผ้าและตัดเย็บชุมชน หมู่ 13 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ 13 บ้านหนองสนม ตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้า ประเภทผ้าขาวม้า (ลายตาหม่อง)

ซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 3 ประเด็น ดังนี้

5.1.1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีศักยภาพในการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีศักยภาพในการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์

ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ พบว่า มีกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม จำแนกวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าตามพื้นที่จังหวัดต่างๆ ได้ดังนี้

- 1) จังหวัดอุบลราชธานีมีวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าจำนวนทั้งสิ้น 437 ราย ผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัด คือ **ผ้าลายกาบบัว** สำหรับการผลิตผ้ากาบบัว อาจทอด้วยไหมหรือฝ้ายก็ได้ โดยมีเส้นยืน (Warh) ย้อมอย่างน้อยสองสีเป็นริ้ว ตามลักษณะ "ชินทิว" ซึ่งชินทิวมีความนิยมแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เส้นพุ่ง (Weft) จะเป็นไหมสีมับไม (ไหมปั่นเกลียวทางกระรอก) มัดหมี่และขีด ส่วนแหล่งผลิตผ้าที่สำคัญ คือ กลุ่มทอผ้าบ้านบ้านปะอาว อำเภอเมืองอุบลราชธานี กลุ่มทอผ้าบ้านหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี กลุ่มทอผ้าบ้านถ่อน อำเภอวารินชำราบ กลุ่มทอผ้าบ้านโนนสว่าง อำเภอกุศช้างบ้าน กลุ่มทอผ้าบ้านสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน และกลุ่มทอผ้าบ้านลาดสมดี อำเภอตระการพืชผล
- 2) **จังหวัดยโสธร** มีวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าจำนวนทั้งสิ้น 310 ราย ผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัด คือ **ผ้าลายผ้าขิด ลายดอกทวย** แหล่งผลิตผ้าที่สำคัญ คือ กลุ่มทอผ้าบ้านบ้านน้อมเกล้า ตำบลบึงคำ อำเภอเลิงนกทา และกลุ่มทอผ้าบ้านค่าน้ำสร้าง ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมืองทอผ้าไหมทางกระรอก ผ้าพื้นเรียบและผ้าฝ้าย กลุ่มทอผ้าบ้านตำบลหัวเมือง อำเภอมหาชนะชัย มีการทอผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าไหมมัดหมี่
- 3) **จังหวัดศรีสะเกษ** มีวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าจำนวนทั้งสิ้น 351 ราย ผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัด คือ **ผ้าไหมลายลูกแก้ว** ลักษณะเฉพาะทางกายภาพและวัฒนธรรมของชาวจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากชนเผ่าในอดีต คือ ชาวลาว ชาวเขมร ชาวกูย (หรือส่วยหรือกวย) และเยอ แหล่งผลิตผ้าที่สำคัญ คือ บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน นิยมทอผ้าไหมลายลูกแก้ว และผ้าไหมมัดหมี่ เช่น ลายหมี่ซ้อ ลายตะขอ ลายหมี่โคม ลายขาเปีย ผ้าทางกระรอกและผ้าพื้นเรียบด้วย ส่วนที่บ้านตะแบง ตำบลห้วยตึกชู อำเภอภูสิงห์ นิยมทอผ้าไหมลายสร้างสรรค์และผ้าไหมมัดหมี่ บ้านสงยางตำบลลุง กิ่งอำเภอศีลาจาด นิยมทอผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมทางกระรอก
- 4) จังหวัดอำนาจเจริญ มีวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าจำนวนทั้งสิ้น 256 ราย ผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัด คือ **ผ้าไหม ผ้าฝ้าย และผ้าลายขิด** แหล่งผลิตผ้าที่สำคัญ คือ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านเปือย อำเภอสิ้ออำนาจ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านสร้อย-บ้านจานลาน อำเภอพนา กลุ่มทอผ้าลายขิดบ้านคำพระ อำเภอหัวตะพาน

จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่าผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วยพื้นที่ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ เป็นเขตพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาในการทอผ้าที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แม้ว่าในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมจะถูกปรับเปลี่ยนไปมากภูมิปัญญาในการทอผ้าก็ยังคงอยู่ ผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นไว้ ทั้งนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาต่อยอดอยู่บ้างในบางส่วนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าที่

เปลี่ยนไป แต่หากศึกษาดูถึงที่มาก็จะพบว่าการพัฒนาเหล่านั้นเป็นการสืบต่อจากวัฒนธรรมการทอแบบดั้งเดิม ทั้งนี้หากมีการพัฒนาศักยภาพตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในวิถีที่ถูกต้อง ผู้วิจัยเชื่อว่าจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการดำเนินธุรกิจยิ่งขึ้น

5.1.2 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการค้าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่า

จากการศึกษาและทดลองพัฒนาวิสาหกิจกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 ราย ประกอบด้วยวิสาหกิจผู้ผลิตผ้าทอมือจำนวน 2 ราย วิสาหกิจผู้ผลิตผ้าทอมือและแปรรูปจากผ้าจำนวน 1 ราย วิสาหกิจผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าจำนวน 1 ราย แต่ละรายมีลักษณะของการประกอบกิจการที่แตกต่างกัน ผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน ในการดำเนินการทดลองและพัฒนา เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงทางธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการค้า จึงได้มีการดำเนินการพัฒนาพัฒนาที่ต่างกัน ดังนี้

- 1) วิสาหกิจผู้ผลิตผ้าทอมือจำนวน 2 ราย เป็นผู้ผลิตในเขตพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีผลิตเดิมเป็นผ้าขาวม้าย้อมสีเคมี 1 ราย และย้อมสีธรรมชาติ 1 ราย ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนาเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติใหม่โดยเลือกสีจากพืชที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งโทนสีต้องอยู่ในกลุ่มโทนสีที่ตลาดต้องการ นอกจากนั้นยังได้เพิ่มความสวยงามของลายผ้าด้วยเทคนิคเก็บขีดลายใหม่ (ผ้าจังหวัดอำนาจเจริญ) และเทคนิคการทอร่วมกับการเก็บขีดและลายกาบบัว(ผ้าจังหวัดอุบลราชธานี) โดยเปลี่ยนจากผ้าขาวม้าเป็นผ้าผืนหน้ากว้าง 1 เมตร เพื่อให้สามารถแปรรูปได้หลากหลายยิ่งขึ้น
- 2) วิสาหกิจผู้ผลิตผ้าทอมือและแปรรูปจากผ้าจำนวน 1 ราย เป็นผู้ผลิตผ้าย้อมมะเกลือและตัดเย็บเสื้อเก็บในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มีแนวคิดร่วมกันในการที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผืนผ้าไหมย้อมมะเกลือ โดยนำอัตลักษณ์ของเสื้อปักแซว (แบบเสื้อประจำท้องถิ่น) มาสร้างเป็นรูปแบบของกระเป๋าถือสตรีเพื่อจะได้นำไปใช้ร่วมกับเสื้อที่ผลิตอยู่เดิม จึงได้เกิดผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์เป็นกระเป๋าในรูปแบบต่างๆ
- 3) วิสาหกิจผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าจำนวน 1 ราย เป็นผู้ผลิตหมอนขวานหมอนอิง หมอนหนุน เบาะรองนั่ง และที่นอนในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มีแนวคิดร่วมกันในการที่จะสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างจากผลิตเดิมเข้าสู่ตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์เดิมมีการผลิตในรูปแบบเดิมมานาน อีกทั้งมีคู่แข่งทางการตลาดมาก ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาจึงได้เลือกกลุ่มนักท่องเที่ยวทางรถยนต์ที่นิยมเดินทางพักตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยออกแบบเป็นที่เบาะรองนั่งที่สามารถนำมาประกอบเป็นที่นอนได้

ในการทดลองพัฒนาในครั้งนี้ได้เน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาตามความต้องการที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยและคณะทำงานในงานวิจัยได้ให้คำปรึกษาทั้งด้านการตลาด การออกแบบ การสร้างความแปลกใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีขายตามท้องตลาดทั่วไป โดยผู้ประกอบการต้องมีส่วนร่วมในการคิด การลงมือทำ และการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ด้วยระยะเวลาตลอดโครงการได้เกิดการเรียนรู้ทั้งทักษะการผลิต การออกแบบเชิงสร้างสรรค์ การสร้างแบ

รนต์ให้กับสินค้า จนกระทั่งได้เกิดการจำหน่ายจริง ประเมินจริง ในภาพรวมของการประเมินจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ด้านความพึงพอใจที่ประเมินใน 6 ประเด็น คือ ความงาม ประโยชน์ใช้สอย วัสดุที่ใช้ ความโดดเด่นน่าสนใจ ราคา และความสามารถในการผลิตเชิงพาณิชย์ พบว่า ผลผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ผลผลิตภัณฑ์มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน คือ มีค่าคะแนนร้อยละโดยรวมอยู่ในช่วง 81.80 - 87.60 และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ในช่วง 4.09 - 4.38 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในงานวิจัย จำนวน 4 ราย ตอบแบบประเมินความพึงพอใจโดยให้ค่าคะแนนความพึงพอใจร้อยละ 92.00 ($\bar{X} = 4.60$) อยู่ในระดับดีมาก

ในการนี้ข้อสรุปเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการค้าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าตามวัตถุประสงค์การวิจัยอาจสรุปได้ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1) การเชื่อมโยงทางธุรกิจ ด้านการผลิต

จากข้อมูลในงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการผลิตวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า และผลผลิตภัณฑ์จากผ้า ในปัจจุบันสามารถจำแนกผู้ผลิตได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผืนผ้าหรือทอผ้า โดยในการทำธุรกิจดังกล่าวมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้ผลิตผ้าแบบครบวงจร (ใช้วัสดุในท้องถิ่นตนเองทั้งหมด นับตั้งแต่การผลิตเส้นด้ายจนกระทั่งทอเป็นผืน และแปรรูป) กลุ่มผู้ผลิตที่ผลิตผืนผ้าในบางขั้นตอน (เช่น ผลิตเส้นด้ายอย่างเดียว ทออย่างเดียว เป็นต้น) กลุ่มผู้ผลิตที่ผลิตในหลายขั้นตอน (ทอผืนผ้าและแปรรูป) หากวิเคราะห์ถึงผลการดำเนินวิสาหกิจโดยรวมจะพบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่ดำเนินกิจการแบบครบวงจร หากเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักจะประสบปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนและขาดความเชี่ยวชาญในกระบวนการผลิตบางขั้นตอน แต่หากมีเงินทุนหมุนเวียนมากและเป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่มักไม่มีปัญหาดังกล่าว ดังนั้น ในการดำเนินวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ที่จะสามารถเพิ่มศักยภาพให้กับวิสาหกิจได้ คือ การสร้างเครือข่ายในการผลิต ดังที่ได้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย โดยกลุ่มวิสาหกิจที่เชี่ยวชาญด้านการทอควรสร้างเครือข่ายร่วมกับวิสาหกิจที่เชี่ยวชาญการแปรรูป โดยใช้วิธีการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาร่วมกัน เพื่อจะได้ร่วมควบคุมคุณภาพและมาตรฐานสินค้า ซึ่งเป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เป็นการเกื้อหนุนในชุมชน

ส่วนที่ 2 กลุ่มวิสาหกิจผู้แปรรูปจากผ้า จากข้อมูลในงานวิจัย พบว่า วิสาหกิจผู้แปรรูปจากผ้า มักประสบปัญหาในการแสวงหาผืนผ้าในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อนำมาใช้ในการแปรรูป ส่งผลให้ต้องหาแหล่งจัดซื้อจากต่างถิ่น ที่ต้องเสียค่าขนส่ง และไม่สามารถควบคุมคุณภาพได้ทั้งหมด ซึ่งสาเหตุดังกล่าวมักเกิดจาก การขาดการประสานงานที่ดี การขาดความต่อเนื่องในการผลิตของผู้ผลิตผืนผ้า การขาดการควบคุมคุณภาพของผู้ผลิตผืนผ้า ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว วิธีการแก้ไข ปัญหา ผู้วิจัย พบว่า จากข้อมูลทั้ง 2 ฝ่าย คือ ผู้ผลิตผืนผ้า และผู้แปรรูปผลผลิตภัณฑ์จากผ้า ควรมีการเชื่อมโยงกันในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะวิสาหกิจที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันควรมีการประสานความร่วมมือกัน ทั้งนี้ อาจมีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ประสานความร่วมมือในระยะเริ่มต้น

2) การเชื่อมโยงทางธุรกิจ ด้านการค้า

จากผลการศึกษาในการวิจัย ได้แสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่จะสามารถเพิ่มศักยภาพทางการค้าได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเชื่อมโยงในการดำเนินธุรกิจในระดับต่างๆ ทั้งนี้ อาจแยกได้ 2 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับการผลิต เป็นการเชื่อมโยงทางธุรกิจการค้ากับวิสาหกิจที่อยู่ในสายการผลิตเดียวกัน เช่น หากเป็นผู้ผลิตผืนผ้าอาจต้องมีการเชื่อมโยงธุรกิจการค้ากับวิสาหกิจผู้ผลิตเส้นด้ายในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกัน ผู้แปรรูปจากผ้าอาจต้องมีการเชื่อมโยงธุรกิจการค้ากับวิสาหกิจผู้ผลิตผืนผ้า การเชื่อมโยงดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งแง่รายได้ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และการเรียนรู้แนวทางการพัฒนาร่วมกัน

ระดับที่ 2 ระดับการค้า เป็นการเชื่อมโยงทางธุรกิจการค้ากับองค์กรทางธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่ายสินค้า เช่น บริษัทส่งออก บริษัทผลิตสินค้า พาณิชย์จังหวัด และอื่นๆ ซึ่งการเชื่อมโยงทางการค้ากับหลายองค์กรจะช่วยให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งทางการตลาด และช่วยให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสินค้าในระยะยาว

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ อาจสรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ถือเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้ประกอบการได้เกิดการเรียนรู้สามารถที่จะต่อยอดความคิดในการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งผู้ประกอบการจะได้ประโยชน์ทั้งในแง่ของการสร้างรายได้ การมีรากฐานที่ดีในการพัฒนา อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

5.1.3 การทดสอบตลาดและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดให้มีการทดสอบตลาดเพื่อประเมินผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการทดลองและพัฒนาในงานวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ประเมินเป็นแบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่มผู้บริโภคที่เข้ามาเยี่ยมชมสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ในงานจัดแสดงนิทรรศการ “ตลาดนัด ผู้ประกอบการใหม่” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2556 ที่ห้างสรรพสินค้าศูนย์ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผลการประเมินจากกลุ่มผู้บริโภค จำนวน 45 ราย มีผลทางสถิติคิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าร้อยละ ได้ดังนี้ค่าคะแนนความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นจากการทดลองและพัฒนาในงานวิจัยมีค่าคะแนนร้อยละโดยรวมอยู่ในช่วง 81.80 - 87.60 และค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ในช่วง 4.09 - 4.38 ในระดับดีมาก โดยผลิตภัณฑ์ที่มีค่าคะแนนในระดับที่ 1 คือ แพรพรรณทองทุ่งอีสาน (ผ้าทอมือผ้าขาวม้าย้อมสีธรรมชาติ เก็บชนิดลายใหม่) ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มลุ่มน้ำลำเซบาย เลขที่ 25/1 หมู่ 5 บ้านโสกสว่าง ตำบลห้วยตะพาน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.38 ระดับที่ 2 คือ ผ้ากอบบัวตาหม่อง (ผ้าขาวม้าทอมือ ย้อมสีธรรมชาติ ทอสลับลายกอบบัว) ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทอผ้าและตัดเย็บชุมชน หมู่ 13 บ้านเลขที่ 15 หมู่ 13 บ้านหนองสนม ตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.33 ระดับที่ 3 คือ กระเป๋าตำมะเกลือลายสวยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม(เสื่อเก็บ) บ้านเมืองน้อย เลขที่ 91 หมู่ 6 บ้านเมืองน้อย ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.20 และมีค่าคะแนนในระดับสุดท้าย คือ เบาะนั่งนอนปิกนิก ของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาสตรีบ้านศรีฐาน เลขที่ 48 หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.09

5.2 การอภิปรายผล

สำหรับการอภิปรายผลการวิจัยในหัวข้อ การเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย: กรณีวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีศักยภาพในการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์มาดำเนินการวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงทางธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

หากพิจารณาถึงศักยภาพของวิสาหกิจต่างๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาในด้านต่างๆ มาโดยลำดับ วิสาหกิจที่มีความเข้มแข็งทางการตลาดการผลิตและการพัฒนารูปแบบสินค้าให้ตรงใจผู้บริโภคก็จะมีความก้าวหน้า สามารถขยายกิจการเพิ่มกำลังผลิตให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ ส่วนกลุ่มที่ยังอ่อนแอ มักจะเป็นฝ่ายที่ต้องติดตามกลุ่มที่เข้มแข็งกว่า การติดตามมักปรากฏข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์หลายประเด็น เช่น การลอกเลียนแบบสินค้า การเสียเปรียบทางการค้า (การกำหนดราคา การจัดจำหน่ายผ่านคนกลาง) การเสนอความต้องการด้านเงินทุนเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต เป็นต้น

ทั้งนี้ หากมองในแง่ของความรู้ ความสามารถ และทักษะฝีมือในการผลิตสินค้า ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ถือเป็นเขตพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตสูง เนื่องจากสินค้าที่ผลิตโดยส่วนใหญ่เติบโตมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ดังนั้นหากต้องการเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการต่อยอดจากภูมิปัญญาดั้งเดิม

5.2.2 เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย

คำว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามนิยามของ จอนห์ ฮอร์กินส์ (2007: 6-7) หมายถึง การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ ทั้งนี้เมื่อนำเอาความคิดสร้างสรรค์มาเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิต จะเรียกสาขาการผลิตนี้ว่า “อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (creative industry)” ซึ่งหมายถึง แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยอาศัยพื้นฐานการใช้องค์ความรู้ (knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่

ทั้งนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น เป็นแนวคิดในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่มีต้นทุนเป็นสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม (cultural assets) และขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม (innovative driven) ซึ่งแตกต่างวิธีคิดของระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่มีต้นทุนเป็นปัจจัยหลัก หรือคำนึงถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีการทดลองและพัฒนาการเพิ่มศักยภาพตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย โดยใช้กรณีศึกษากับวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้า โดยมีกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจำนวน 4 ราย ได้ข้อสรุปว่าการเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจ โดยวิธีเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมในการพัฒนาส่งผลให้วิสาหกิจเกิดความเปลี่ยนแปลง

ในทางที่ดีขึ้น ทั้งในแง่ของรูปแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายในการผลิต การเพิ่มยอดขายให้กับวิสาหกิจ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพสินค้า และอื่นๆ

5.2.3 ความเชื่อมโยงทางธุรกิจด้านการผลิต และการค้า

ในงานวิจัยนี้ ได้มีข้อบ่งชี้จากผลการทดลองพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจ จำนวน 2 ราย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มลุ่มน้ำลำเซบาย ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 25/1 หมู่ 5 บ้านโสกสว่าง ตำบลหัวตะพาน อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ โยโสธร เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้า ประเภทผ้าขาวม้า (ลายตาถ่อ) และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทอผ้าและตัดเย็บชุมชน หมู่ 13 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ 13 บ้านหนองสนม ตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โยโสธร เป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้า ประเภทผ้าขาวม้า (ลายตาหม่อง) ที่แสดงให้เห็นว่า การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าที่ตนเองถนัด การเชื่อมโยงทางธุรกิจด้านการผลิต และการค้าในระบบเครือข่ายจะเป็นส่วนสำคัญให้ธุรกิจที่ดำเนินอยู่มีความเข้มแข็ง ดังนั้น วิสาหกิจจึงไม่สมควรอย่างยิ่งในการที่จะเพิ่มฐานการผลิตในส่วนที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญ การสร้างเครือข่ายการผลิตร่วมกันในเขตพื้นที่เดียวกันจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเติบโตทางธุรกิจ

5.3 ข้อเสนอแนะการเพิ่มศักยภาพตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย

สำหรับข้อเสนอแนะการเพิ่มศักยภาพตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย ในงานวิจัยหัวข้อ การเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมด้วยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย: กรณี วิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้า ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ทั้งนี้จากผลการศึกษาและทดลองเพิ่มศักยภาพให้กับวิสาหกิจ ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทย จำนวน 4 รายที่ประกอบกิจการเป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้า พบว่า หากวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงระบบ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการนำเข้าหรือวัตถุดิบ (Input) พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ปัจจัยด้านวัสดุ ปัจจัยด้านกำลังคนในการผลิต ปัจจัยด้านเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิต และปัจจัยทางการเงิน ทั้งนี้ หากพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านวัสดุ : ในระยะก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในงานวิจัยมีกลุ่มผู้ผลิตที่ใช้วัสดุในการผลิตจากเส้นด้ายโทเรหรือด้ายประดิษฐ์จำนวน 2 ราย เส้นไหมจำนวน 1 ราย และเส้นฝ้ายจำนวน 1 ราย มีการใช้วัสดุในการให้สีจากสีเคมีจำนวน 2 ราย สีธรรมชาติจำนวน 2 ราย หลังการเข้าร่วมกิจกรรมในงานวิจัยได้เปลี่ยนแปลงการใช้วัสดุจากเส้นด้ายโทเรหรือด้ายประดิษฐ์เป็นใช้เส้นฝ้ายจำนวน 1 ราย และเปลี่ยนแปลงการใช้วัสดุในการให้สีจากสีเคมีเป็นสีธรรมชาติ 1 ราย ส่วนที่ยังคงใช้สีเคมีและยังคงใช้เส้นด้ายโทเรหรือด้ายประดิษฐ์ต่อไป สืบเนื่องมาจากการจัดซื้อวัสดุจากแหล่งอื่นทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวัสดุในการผลิตได้อีกทั้งเกรงว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตและราคาจำหน่ายที่ต้องปรับให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะด้านการใช้วัสดุในการผลิต: จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ พบว่า วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นยังมีปริมาณเพียงพอต่อการผลิตทั้งในแง่ของเส้นไหมและฝ้าย รวมทั้ง วัสดุจากเปลือกไม้ ผล ใบที่สามารถให้สีธรรมชาติได้ ทั้งนี้หากมีการใช้วัสดุจากธรรมชาติทั้งวัสดุในการ ทอและการให้สีจะมีความสอดคล้องกับความต้องการทางการตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ผู้ผลิตและผู้บริโภค จากผลการทดลองในงานวิจัยนี้จึง ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทางการตลาด ซึ่งผลการ ทดลองแบบมีส่วนร่วมกับวิสาหกิจผู้ผลิตได้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดในการสร้างสรรค์โดยร้อยพันสินทรัพย์ ทางวัฒนธรรมของไทยได้แก่ การใช้วัสดุธรรมชาติทำให้สินค้าได้รับการยอมรับมากขึ้น(ดังผลการ ประเมินผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภค) มียอดจำหน่ายที่สูงขึ้นโดยทุกวิสาหกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมมีแนวคิดการ พัฒนาที่เปลี่ยนไปเพียงแต่เทคนิคในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนนั้นต้องอาศัยกระบวนการที่แตกต่างกัน โดยคำนึงถึงตามศักยภาพที่แตกต่างกัน

ส่วนปัจจัยด้านกำลังคนในการผลิตปัจจัยด้านเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตและปัจจัย ทางด้านการเงิน ถือเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การ พัฒนาในส่วนดังกล่าวอาจต้องใช้เวลาในการแก้ไขซึ่งในแต่ละวิสาหกิจจะมีปัญหาในรายละเอียดที่ แตกต่างกันไป

2) ปัจจัยด้านกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงาน (Process) พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ประการ เช่น ศักยภาพในการผลิต ศักยภาพการใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม 4 อย่าง คือ

(1) ประวัติศาสตร์ของเมือง หรือท้องถิ่น (2) วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (3) ตำนาน ความเชื่อ และ เรื่องเล่าของท้องถิ่น (4) นิเวศน์วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะภูมิประเทศ ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ภูมิอากาศ วิถีชีวิต พิษพันธุ์ธัญญาหาร ที่ก่อเกิดเป็นวัตถุดิบต่างๆ ในการผลิต และศักยภาพด้านแปรรูป สินค้า ทั้งนี้ หากพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ และ ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านศักยภาพในการผลิต : พบว่า วิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้า ใน งานวิจัยทั้ง 4 รายมีศักยภาพในการผลิตที่แตกต่างกัน ซึ่งในอดีตมีวัฒนธรรมการผลิตที่สืบทอดมาจาก บรรพบุรุษ เช่น การสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าฝ้ายอมมะเกลือและนำฝืนผ้ามาตัดเย็บ ปักแซ่ว การสื บทอดวัฒนธรรมการทอผ้าขาวม้าที่ย้อมสีจากธรรมชาติ วัฒนธรรมการแปรรูปเส้น และหมอนสามเหลี่ยม เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเป็นการทอผ้าฝ้ายอมสีเคมีเพื่อลดระยะเวลาในการผลิต การแปรรูปที่นอนและหมอนเป็นที่นอนและหมอนหลายรูปแบบเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับกลุ่มผู้บริโภค สิ่ง ต่างๆเหล่านี้เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อความเร่งด่วนในการผลิตและการจำหน่าย

ข้อเสนอแนะด้านการเพิ่มศักยภาพการผลิต : ในการทดลองและพัฒนาทั้งวิสาหกิจทั้ง 4 รายในครั้งนี้ พบว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากวัฒนธรรมเดิมสู่กระบวนการผลิตแนวใหม่ ดังเช่นในปัจจุบัน มักได้ผลในระยะเริ่มต้น แต่ระยะยาวมักประสบกับปัญหาความคุ้มทุนในการผลิต และ ปัญหาการขยายฐานทางการตลาด สืบเนื่องมาจากในสภาวะปัจจุบันกระแสความต้องการในการใช้ผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้าถูกปรับเปลี่ยนไป เป็นการปรับเปลี่ยนย้อนกลับจากการใช้ผ้าและผลิตจากผ้าที่ใช้ สารเคมีและวัสดุสังเคราะห์เป็นการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งาน ดังนั้น ข้อเสนอแนะด้านการเพิ่มศักยภาพการผลิต ผู้วิจัยจึงได้ให้คำแนะนำในการใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิต ฝืนผ้าให้มากที่สุดและได้เพิ่มคุณค่าบนฝืนผ้าโดยค้นหาภูมิปัญญาในการผลิตและนำสินทรัพย์ทาง วัฒนธรรมทั้ง 4 อย่างข้างต้นมาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาฝืนผ้า เช่นนำทักษะฝีมือการทอขาวม้าและ

เก็บขีดมาใช้ร่วมกัน(เก็บขีดลายลูกยางนาลายปูนาที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น) นำทักษะฝีมือการทอผ้าชาวม้ามาทอร่วมกับการทอผ้ากบบัว(ผ้าอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี) นำทักษะฝีมือการทอผ้าย้อมมะเกลือและการปักเข้มาแปรรูปเป็นกระเป๋าถือสตรี(กระเป๋าปักเข้ลายสวย) นำทักษะฝีมือการตัดเย็บที่นอนและหมอนมาแปรรูปเป็นที่นอนเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งผลการทดลองในงานวิจัยได้บ่งชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มศักยภาพในการผลิตโดยตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สามารถทำให้กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้ามีมูลค่าในการผลิตที่สูงขึ้นและมีความเข้มแข็งทางการตลาดในระยะยาวซึ่งควรนำมาใช้ในการขยายฐานความรู้ไปสู่กลุ่มผู้ผลิตรายอื่นต่อไป

3) ปัจจัยด้านผลผลิต (Output) พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ด้านการแปรรูปสินค้า ด้านการตลาด ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการกำหนดราคาสินค้า ด้านการขนส่งสินค้า ด้านการบรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์ให้กับสินค้าและอื่นๆทั้งนี้หากพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านการแปรรูปสินค้า : พบว่า วิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้า ในงานวิจัยทั้ง 4 รายมีศักยภาพในการแปรรูปสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายที่แตกต่างกัน เนื่องจากบางกลุ่มมีความชำนาญในการผลิตผ้าผืนมากกว่าการแปรรูป บางกลุ่มมีความชำนาญในการแปรรูปสินค้ามากกว่าการทอผ้าความแตกต่างดังกล่าวถือเป็นข้อดีของแต่ละวิสาหกิจในการพัฒนาความชำนาญของตนเอง

ข้อเสนอแนะด้านการเพิ่มผลผลิตและการจำหน่าย : ในการทดลองและพัฒนากับวิสาหกิจทั้ง 4 รายในครั้งนี้ พบว่า มีกลุ่มที่มีความชำนาญในการผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้า 1 ราย และผลิตผ้าทอมีจำนวน 3 ราย ดังนั้นในการเพิ่มผลผลิตและการจำหน่ายทุกวิสาหกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมในการทดลองได้มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายในการผลิตโดยเฉพาะกลุ่มผู้ผลิตที่อยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน ทั้งนี้ ได้มีการทดลองพัฒนาในงานวิจัยนี้ จำนวน 2 ราย คือ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มลุ่มน้ำลำเซบาย บ้านโสกสว่าง ตำบลห้วยตะพาน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้ผลิตผ้าชาวม้าเก็บขีดย้อมสีธรรมชาติ ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปกระเป๋าผ้าและหนึ่งบ้านคำพระ อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ และ2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทอผ้าและตัดเย็บชุมชน หมู่ 13 เป็นกลุ่มผู้ผลิตผ้าชาวม้า ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ 13 บ้านหนองสนม ตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ผลิตผ้าชาวม้ากบบัวย้อมสีธรรมชาติร่วมกับวิสาหกิจสมคิดผ้าฝ้าย บ้านโนนสว่าง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ผลิตและแปรรูปเสื้อผ้าเป็นต้น ผลจากการสร้างเครือข่ายในการผลิตสินค้าส่งผลให้เกิดการปรึกษาหารือในการพัฒนาสินค้าร่วมกันทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐานมากขึ้น

ดังนั้นการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทยสำหรับวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าเป็นแนวทางที่เหมาะสมสามารถทำให้วิสาหกิจมีความเข้มแข็งในระยะยาวโดยสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่นำมาใช้ต้องมีความสอดคล้องกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่นำไปใช้และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

หลังการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ผู้วิจัยพบว่าส่วนสำคัญนอกเหนือจากการพัฒนาตัวสินค้าแล้ว การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าถือเป็นส่วนสำคัญในการนำสินค้าเข้าสู่ตลาด ซึ่งประกอบด้วย การสร้างแบรนด์ให้กับสินค้า (การสร้างการจดจำ) การออกแบบตราสินค้าหรือโลโก้ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การเปิดตัวสินค้าโฆษณาสินค้า สิ่งเหล่านี้ ถือเป็นความจำเป็นที่วิสาหกิจจะต้อง

ดำเนินการ จากผลการดำเนินการตั้งที่กล่าวมาข้างต้นในงานวิจัย ผู้วิจัยพบว่า สินค้าใหม่ที่นำออกสู่ตลาดได้รับการตอบรับดีมาก มีการสั่งซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัย

สำหรับการดำเนินงานในครั้งนี้ พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ปัญหาในการลงพื้นที่วิจัย เนื่องจากสถานที่ตั้งหลายแห่งอยู่ในระยะทางห่างไกลมากกว่า

100 กิโลเมตร มีเส้นทางที่กันดารมาก การติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ค่อนข้างลำบาก

แนวทางในการแก้ปัญหา : ใช้วิธีการนัดหมายล่วงหน้าครั้งต่อครั้ง ซึ่งจะทำให้ติดตามงานได้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น แผนงานระยะยาวมักไม่ได้ผล เพราะปัญหาในการพัฒนาของแต่ละแห่งแตกต่างกันมาก

- 2) ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยค่อนข้างสูง แต่งบประมาณตามโครงการไม่

สามารถดำเนินการให้ได้ เช่น ต้องการเครื่องบรรจุนุ่นในการทำที่นอนนุ่น(จากการสำรวจราคา อยู่ในช่วงราคา 150,000-300,000 บาท) ต้องการจักรอุตสาหกรรมรูปแบบต่างๆ (จากการสำรวจราคามีราคารวมในช่วง 50,000-150,000 บาท) และอื่นๆ

แนวทางในการแก้ปัญหา : ใช้วิธีการชี้แจงทำความเข้าใจ ชี้ให้เห็นถึงวิธีการดำเนินงานในการศึกษาวิจัย โดยแนวทางในการทดลองและพัฒนาเน้นการพึ่งพาตนเองโดยมีผู้วิจัยและคณะทำงานทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการทำงานและให้ความช่วยเหลือ

- 3) วิสาหกิจมีความต้องการในการพัฒนาเพิ่มเติม หลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย เนื่องจากมีบางวิสาหกิจที่พัฒนาแล้ว แต่มีความต้องการจะพัฒนาศักยภาพอื่นเพิ่มเติม เช่น หลังการพัฒนาทักษะการย้อมสีธรรมชาติ การพัฒนาลายผ้า และพัฒนาการตัดเย็บเสื้อผ้าอย่างง่าย แต่กลุ่มยังมีความต้องการการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นเพิ่มเติม เช่น การตัดเย็บกระเป๋า การตัดเย็บหมวกผ้าและอื่นๆ

แนวทางในการแก้ปัญหา : ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมในสถาบันการศึกษาต่างๆที่ให้บริการ และประสานความร่วมมือกับเครือข่ายในพื้นที่ที่มีศักยภาพและความชำนาญในการแปรรูป

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อยอด

- 1) การวิจัย ในกลุ่มวิสาหกิจที่มีการผลิตสินค้าในประเภทอื่น เช่น งานจักสาน งานทอเส้นใย งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

- 2) การวิจัย เชิงปฏิบัติการ โดยนำผลจากงานวิจัยนี้ไปต่อยอดในงานวิจัย เช่น การสร้างเครือข่ายสายการผลิตในชุมชน การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานสินค้าชุมชนแบบชุมชนมีส่วนร่วม เป็นต้น

5.4.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1)แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์จากผ้า ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงได้

2) ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในท้องที่ตามที่ระบุไว้ในงานวิจัยสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดทำแผนงานพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้